

ARBEIDERPARTIETS DISTRIKTSUTVALG

By og land hand i hand

OPPSUMMERING

Arbeiderpartiet har et positivt og optimistisk utgangspunkt for vår distriktspolitikk. Vi vil føre en politikk som legger til rette for vekst og utvikling i hele Norge. Framtidsoptimisme og et positivt menneskesyn ligger dypt forankret i sosialdemokratiet. Vi tror at vi sammen som fellesskap kan få til mer enn summen av det vi som enkeltpersoner kan utrette. Vi har trua på framtida i hele landet.

Sentralisering er en sterk internasjonal trend, som vi også ser i her i landet. I Norge bor det folk i hele landet. Dette er en viktig verdi i det norske samfunnet som vi må ta vare på. Det trengs politikk og politisk styring som motkraft til sentraliseringen. Her skal Arbeiderpartiet stå i første rekke fordi vi som parti mener at byer og distrikter er gjensidig avhengig av hverandre.

Sosialdemokratisk distriktspolitikk bygger på en grunnmur bestående av arbeid og velferd. Norge har naturressurser godt fordelt over hele landet. For å utnytte dette på en bærekraftig måte, må vi også ha et mangfold av arbeidsplasser i hele landet. Hvis folk skal bo og flytte til et sted, må viktige tjenester som barnehage, skole og helsetjenester være i nærheten. Trygghet og nærhet til tjenestene er viktig for folk, og det er en gjennomgående tilbakemelding utvalget har fått når vi har vært rundt i hele landet. I tillegg er god kommunikasjon og desentralisert utdanning viktig for å nå målene om desentralisert arbeid og bosettingsstruktur.

Utvalget har i sitt arbeid møtt folk og næringsliv i hele landet. For utvalget er det åpenbart at distriktene i Norge har framtida foran seg. Ved å føre en målrettet politikk som spiller på distriktenes fordeler kan vi skape varierte arbeidsmarkeder, og sørge for gode liv i distriktene for folk i alle aldre.

Utvalgets rapport og forslag til diskusjon i Arbeiderpartiet utover høsten 2018 bygger på følgende grunnleggende forståelse:

- Tilgang til god digital infrastruktur/ høykapasitets internett er helt avgjørende, både for næringsliv og innbyggere. Dagens innsats for internett og telefondekning i distriktene er ikke god nok. Det offentlige må ta et langt større ansvar for utbygging av internetttilgang i Distrikts-Norge. Arbeiderpartiet mener tilgang til høyhastighets internett må bli en rettighet på lik linje med strøm.
- Framtidsrettede arbeidsplasser, basert på ressursene og styrkene til norske distrikter, er forutsetningen for en vellykket distriktspolitikk. Foredling av ressursene våre er nøkkelen.
- Kunnskap og kompetanse er avgjørende for arbeid og for tjenestetilbudet i hele landet. Da må det gis tilbud om relevant kunnskap og kompetanseutvikling i hele landet. Utvalget vil satse mer på desentralisert utdanning innenfor fagområder de ulike delene av landet vårt har behov for.
- Trygge velferdstjenester nært folk er grunnleggende for bosetting. Vi vil styrke kommunene og fylkeskommunenes økonomi, slik at tjenestetilbudet

- 42 kan videreutvikles og bygges ut i hele landet. Vi vil ha en rettferdig
43 fordeling for å sikre likeverdige tjenester.
- 44 • Mulighetene for å bo i Distrikts-Norge etter endt utdanning må styrkes.
45 Utvidelse av ordningen med nedskrivning av studielån bør vurderes med
46 høyere satser der ordningen er i dag og vurdere en viss utvidelse av det
47 geografiske området hvor det er særlig behov for tilsvarende ordning, da
48 med lavere satser.
 - 49 • Fylkene kjenner sin lokale næringsstruktur best. Mer
50 beslutningsmyndighet over virkemiddelapparatet må gis til
51 fylkeskommunene.
 - 52 • God kapitaltilgang er kritisk for videre utvikling av næringslivet i
53 distriktene. Spesielt gjelder det risikokapital. Her må de statlige
54 virkemidlene få en tydeligere distriktsprofil.

Utvalgets innstilling 28. september 2018

55 **Innhold**

56	Oppsummering.....	2
57	BY OG LAND HAND I HAND: Vårt verdigrunnlag.....	5
58	ARBEID: Verdiskaping og arbeidsplasser.....	6
59	VELFERD: Trygge og gode tjenester nært folk.....	12
60	INFRASTRUKTUR: Transport og internetttilgang binder landet sammen.....	16
61	KOMPETANSE: Kunnskap gjennom hele livet.....	18

BY OG LAND HAND I HAND: Vårt verdigrunnlag

Alle skal ha de samme mulighetene til å leve gode liv. Dette er Arbeiderpartiets kjerneverdi. Kampen mot økende forskjeller handler om mer enn arbeid til alle, inntektsutjevning og lik tilgang til helse og skole. Det handler om makt og mulighet til å bygge gode lokalsamfunn og fellesskap der man bor og der man føler seg hjemme. Stigende avmaktsfølelse i distriktene, er en del av utviklingen i retning et Forskjells-Norge som Arbeiderpartiet er til for å bekjempe. Norge skal fortsatt være et nasjonalt fellesskap der alle opplever tilhørighet, der alle er med, og der folk i alle deler av landet, og alle typer lokalsamfunn, opplever respekt og medbestemmelse i samfunnsutviklingen.

Distriktpolitikk handler om rettferdighet, trygt arbeid, muligheter for kompetanseutvikling, tilstrekkelig infrastruktur og gode tjenester nært folk. Framtidsstro lokalt gjør Norge bedre nasjonalt. Når man lokalt kjenner at man har makt over egen utvikling og framtid, styrkes den viktige tilliten i samfunnet. Både mellom mennesker, og mellom folk og samfunnsinstitusjoner. Får man ansvar lokalt, tar man ansvar lokalt. Det styrker kompetansen og kunnskapen i befolkningen som helhet, og gjør Norge sterkere i møte med den internasjonale utviklingen.

Det er grunnleggende for Arbeiderpartiet å forstå den tiden vi lever i, og gi svar som folk tror på. En stigende uro i Distrikts-Norge og skjerpede motsetninger mellom by og land, er derfor noe vi tar på dypt alvor. Det er særlig viktig når markedsøkonomier har en innebygd, sentraliserende kraft. Markedskreftene og kapitalismen drar med seg fusjoner og oppkjøp, og makt samles på færre hender. Vi opplever at mens verdiene finnes der folk bor, og skapes rundt om i landet, sitter andre igjen med dem. Større deler av verdiskapningen må bli igjen der den skapes.

Som sosialdemokrater er vi opptatt av at markedskreftene må balanseres av politikk. Samtidig ligger det en sentraliserende tendens også i politikken: Det man kan regne på, får ofte trumfe det som er vanskeligere å regne på. Det er heller ikke gitt at det som er rasjonelt i en sektor er det beste for samfunnet som helhet. Vi må bort fra silotenkningen i politikken og offentlig forvaltning.

En helhetlig og langsiktig tilnærming er derfor nødvendig, om vi skal lykkes. Dette er Arbeiderpartiets adelsmerke: Vi tenker helhet og langsiktighet. Vi er et styringsparti, ikke et protestparti. Vi ser framover, ikke bakover.

ARBEID: Verdiskaping og arbeidsplasser

Arbeiderpartiet ønsker at det skal bo folk i hele landet. Dette er grunnlaget for å kunne høste av de rike ressursene i landet vårt. En nøkkel til å ta hele Norge i bruk er at det finnes varierte arbeidsplasser i hele landet. For å få det til må eksisterende arbeidsplasser sikres og videreutvikles, samtidig som det må skapes nye. Arbeidsmarkedet og mulighetene for jobb må styrkes i Distrikts-Norge. Naturressurser må gi ringvirkninger og arbeidsplasser lokalt, og statlige arbeidsplasser skal fordeles i hele landet.

Arbeiderpartiet ønsker å legge til rette for at flere kvinner skal kunne etablere seg innen primærnæringer som landbruk og fiske. Vi vil blant annet se på mulighetene for å gjøre det enklere å kombinere jobb og familie, og styrke mulighetene for kompetanseutvikling og etterutdanning det er behov.

Arbeiderpartiet vil ha mer lokal og regional kontroll på midler til forskning, innovasjon og næringsutvikling. Innovasjon Norge og SIVA er viktige virkemidler for å realisere verdiskapende næringsutvikling i hele landet. Arbeiderpartiet vil at selskapene skal ha en tydeligere distriktpolitisk profil enn det som er tilfellet i dag. Fylkeskommunenes eierandel i Innovasjon Norge må økes. I tillegg vil Arbeiderpartiet ha regionale styrer for å sikre bedre prioriteringer. Forskningsrådets midler må ha en god distriktsprofil.

Det må satses mer på utvikling av klynger og nettverk av mindre og mellomstore bedrifter for å skape innovasjon og stordriftsfordeler.

De siste årene har regjeringen kuttet mye i midlene til næringsutvikling i distriktene. Arbeiderpartiet vil styrke de regionale utviklingsmidlene slik at det kan drives næringsutvikling i hele landet. Vi vil også øke de regionale forskningsfondene. Dette vil legge til rette for satsing på nye næringer, ny industri og gründerskap i distriktene. Teknologiutvikling skal bidra til å utvikle ny industri basert på naturressursene våre.

Differensiert arbeidsgiveravgift er et svært viktig enkelttiltak i distriktpolitikken og utgjør om lag 14 mrd. kroner årlig. Dette er viktig for verdiskapingen. Ordningen revideres med jevne mellomrom og Arbeiderpartiet skal være garantisten for at differensiert arbeidsgiveravgift videreføres.

Når det etableres nye statlige arbeidsplasser, skal disse plasseres rundt i hele landet. Vi vil vurdere å flytte eksisterende statlige arbeidsplasser der det styrker den regionale utviklingen. Ved endringer skal det føres dialog med de ansattes organisasjoner.

Det er behov for større investeringer i ny industri og nye arbeidsplasser i Norge. Næringspolitikken må styrkes og det er behov for risikokapital for større industrielle prosjekter. Det vil være en stor fordel for hele landet med statlige

134 virkemidler som utløser investeringer og øker verdiskapingen i næringer basert
135 på de rike naturressursene i Norge.

136 Arbeiderpartiet vil:

- 137 • Øke regionale utviklingsmidler, beslutningsmakten til disse midlene må
138 ligge på lokalt og regionalt nivå.
- 139 • Heve kompetansen på næringsutvikling i distriktene gjennom
140 kompetanseprogram for næringsutviklere og økt satsning på forskning,
141 spesielt på verdiskapning.
- 142 • At deler av det nasjonale virkemiddelapparatet regionaliseres og gis en
143 tydeligere distriktspolitisk profil, samt styrke regionale forskningsfond.
- 144 • Sikre gode rammevilkår for de tradisjonelle samiske næringene.
- 145 • Videreføre ordningen med differensiert arbeidsgiveravgift.
- 146 • Det må opprettes et større industrifond som formidler lånekapital og
147 risikokapital for ny industri og nye industrietableringer.
- 148 • Virkemidlene må legge til rette for at det er attraktivt å etablere industri i
149 distriktene med store investeringsbehov.

150 **Industri**

151 Arbeiderpartiet vil utnytte mulighetene og handlingsrommet for å gi norsk industri
152 en større plass i norsk arbeids- og næringsliv. Norge har mange fortrinn som kan
153 gjøre dette mulig, blant annet rik tilgang på naturressurser. Det er i distriktene
154 naturressursene ligger, og det er der de må utnyttes til å skape nye
155 arbeidsplasser.

156 Resursene i distriktene må anvendes slik at de gir arbeidsplasser, enten det er
157 kraft, fisk, mineraler, skog eller jordbruk. Vi må satse mer på industriutvikling,
158 bioøkonomi og grønne arbeidsplasser. Olje- og gassnæringen gir arbeidsplasser
159 langs hele kysten, og det er særlig viktig at ringvirkninger på land i distriktene
160 sikres fra olje- og gassnæringen.

161 Arbeiderpartiet vil:

- 162 • Utvikle norsk industri i tett samarbeid med ledende forskningsmiljøer med
163 grunnlag i tilgang på råstoff, nasjonalt eierskap til naturressursene, høy
164 kompetanse og våre konkurransefortrinn.
- 165 • At det innføres ordninger for å avlaste risiko for ny industribygging innen
166 bioøkonomi og ny industri. Det er særlig viktig at nyetablerte selskaper kan
167 dra nytte av ordninger for risikoavlastning i investeringsfasen.
- 168 • Stimulere kommuner og regioner til å legge verdiskapings- og industri-
169 strategier og understøtte disse.
- 170 • Bruke ENOVA som et tydeligere virkemiddel i næringspolitikken.
- 171 • Legge til rette for bygging av desentraliserte grønne datasenter i Norge.

- 172 • Opprette et større industrifond som formidler lånekapital og risikokapital
173 for ny industri og nye industrietableringer.
- 174 • Bruke lover, forskrifter og økonomiske incentiver for å øke bruken av
175 fornybare ressurser, og legge til rette for økt bruk av fornybar energi til
176 industriproduksjon.
- 177 • Stimulere til effektiv og god ressursbruk slik at ressursene i størst mulig
178 grad kan danne industrielle verdikjeder i Norge.
- 179 • Gjennomgå konsesjoner og arealprosesser for å sikre større forutsigbarhet
180 og raskere avklaringer for tillatelser slik at beslutningsprosesser for
181 investeringer blir mer forutsigbare.

182 **Fiskeri og havbruk**

183 Fiskerinæringa er bærebjelken i store deler av Kyst-Norge, og den fremste
184 forutsetningen for bosetting der. Arbeiderpartiet mener at fiskeressursene er
185 fellesskapets eiendom og skal underlegges en bærekraftig forvaltning som
186 stimulerer til rekruttering og lokalt eierskap.

187 Havbruksnæringa er også en svært viktig distriktsnæring. Næringa har potensial
188 for å bidra med enda mer verdiskaping som gir et godt grunnlag for bosetting og
189 lokale ringvirkninger. Nok areal er viktig for at havbruksnæringen skal kunne drive
190 bærekraftig.

191 Arbeiderpartiet vil:

- 192 • Sikre en fisker-eid og variert flåte for å kunne utnytte ressursgrunnlaget
193 både nære kysten og lengre til havs.
- 194 • Legge til rette for helårlige arbeidsplasser i fiskerinæringen, både på hav
195 og i landindustrien.
- 196 • At vertskommunene skal sikres stabile forutsigbare inntekter for bruk av
197 areal og for å tilrettelegge for nytt areal for oppdrettsnæringen, også når
198 det ikke er vekst.
- 199 • Næringen må sikre en drift som ikke truer miljøet, samt ivaretar vårt
200 nasjonale ansvar for å sikre villaksen.
- 201 • Gjøre det lettere og mer attraktivt å drive med tareproduksjon.
- 202 • Jobbe for at det bygges miljøstasjoner på alle fiskerihavner langs
203 norskekysten der man kan pante fiskeutstyr.

204 **Landbruk**

205 Landbruket er den største kilden til sysselsetting i privat sektor, og verdiene vi
206 finner i jord, skog og beiteområder gir grunnlag for verdiskaping og
207 arbeidsplasser.

208 Klimaendringer og raskt økende befolkning i verden bidrar til behovet for å øke
209 selvforsyningen og verdiskapingen på våre verdifulle naturressurser. Utviklingen
210 hvor selvforsyningsgraden faller samtidig som store områder gror igjen, må snus.
211 Betydelige deler av beiteområdene og arealene i Norge ligger spredt mellom
212 fjorder og nært fjellområdene våre. Det er derfor helt avgjørende at det er
213 framtidsutsikter for å drive også på mindre og mellomstore bruk. Arbeiderpartiet
214 vil sikre en jordbrukspolitikk som gir trygg mat av topp kvalitet, biologisk
215 mangfold, levende bygder og kulturlandskap med grunnlaget det også skaper for
216 turisme.

217 Næringa må sikres nok arealer med miljøvennlig og framtidsretta politikk for godt
218 vern av matjord. Vi vil styrke jordvernet, blant annet ved å utvikle positive
219 virkemidler for å få kommuner til å planlegge med minst mulig omdisponering av
220 god matjord.

221 Et aktivt skogbruk med planting sikrer opptak av karbon. Norge har store
222 muligheter for å bygge ny industri med basis i skogressursene. Både tilgang på
223 råstoff og infrastruktur muliggjør betydelig større industriutvikling. Arbeiderpartiet
224 vil sørge for gode lokale utdanninger for landbruket både på videregående og
225 fagskoler.

226 Arbeiderpartiet vil:

- 227 • Gjennomføre en opptrappingsplan for jordbruket med praktisk og langsiktig
228 klimatilpasning for å takle både tørke og flom.
- 229 • Sikre et jordbruk med variert bruksstruktur som er tilpasset alle deler av
230 Norge.
- 231 • At dyrka mark skal bli holdt i hevd, at jordvernet må være sterkt og at det
232 legges til rette for nydyrking.
- 233 • Sikre at Norge er verdensledende på dyrevelferd og laveste
234 antibiotikabruk.
- 235 • Øke beitebruken for dyrevelferden og ressursutnyttelsen.
- 236 • At forvaltningen av rovdyrpolitikken må følges opp som vedtatt av
237 Stortinget slik at beiteressursene i større grad kan utnyttes.
- 238 • Øke bruken av tre som byggemateriale for å kutte klimautslipp og etablere
239 et utviklingsprogram for trebygg i norsk landbruk.
- 240 • At Statskog skal kunne være medinvestor i lokal skogindustri.
- 241 • Styrke Investinors skogsatsing.
- 242 • Sørge for støtte til planting.
- 243 • At fagskolene i landbruket må få statstilskudd slik som andre fag.

244 **Norsk fornybar kraft og energi**

245 Vannkraft er en nasjonal ressurs som hentes ut i distriktene. Samfunnskontrakten
246 der kommunene er gitt rett til en andel av denne verdiskapningen er under press.

247 Distriktene har over tid avstått verdifulle naturressurser lokalt for å tjene
 248 felleskapet med et grunnleggende behov nasjonalt.

249 Retten til en andel er en erstatning for naturinngrep som hindrer full utnyttelse for
 250 allmennheten i berørte områder. Den kommer også av et reelt ønske om at det
 251 skal bo folk og føre til arbeidsplasser i distriktene slik at verdiskapningen ligger
 252 igjen lokalt.

253 Dette er et godt eksempel på en rettferdig fordelingspolitikk. Utbygging av vind,
 254 sol og bølgekraft vil øke de neste årene, og uttak av disse nasjonale ressursene
 255 vil kreve sitt av naturen. Derfor må distriktene sikres gode, rettferdige og
 256 forutsigbare ordninger som følger samme prinsipp. Dette vil Arbeiderpartiet sikre
 257 og bygge videre på, ikke endre og svekke, slik utviklingen har vært de siste
 258 årene.

259 Behovet for nytt nett og opprustning av eksisterende nett er stort og økende i alle
 260 deler av landet for å sikre tilstrekkelig forsyningssikkerhet. I dag betaler
 261 nettleiekundene i distriktene dyrt for forsyningssikkerhet og strømtilgang for hele
 262 landet og her mener Arbeiderpartiet at det trengs en mer rettferdig fordeling.

263 Arbeiderpartiet vil:

- 264 • At tilgang på sikker, tilstrekkelig og fornybar kraft må sikres. Staten må ta
- 265 en mer aktiv rolle i opprustning av kraftnettet og der det er nødvendig med
- 266 bygging av nytt nett.
- 267 • Opprusting av eksisterende nett for frakt av kraft og utbygging av nye nett
- 268 vil være avgjørende for norsk næringsliv sitt marked i framtida.
- 269 • Norsk fornybar kraft er et fortrinn som skal brukes aktivt for å styrke norske
- 270 virksomheter sin konkurransekraft internasjonalt samtidig som det skal
- 271 brukes til å legge til rette for ny industri.
- 272 • De særnorske ordningene innenfor vannkraft som skaper en rettferdig
- 273 fordeling må opprettholdes, styrkes og overføres til andre kraftområder.
- 274 • At det skal gjeninnføres ordninger for utjevning og rettferdig fordeling av
- 275 nettleien.

276 **Reiseliv**

277 Norsk natur er sett på som noe av det vakreste i verden. De spektakulære
 278 stedene og opplevelsene finnes i hele Norge, men i størst omfang i distriktene.
 279 Potensialet for vekst i reiselivet og turismen er enorm, men vi må samtidig løse
 280 utfordringene med å sikre kvalitet, bærekraft og helårsarbeidsplasser.
 281 Arbeiderpartiet mener at Norge må ha en tydelig reiselivspolitik for å utnytte
 282 dette potensialet og å løse utfordringene næringen har.

283 Arbeiderpartiet vil:

- 284 • Åpne for at kommunene kan ta inn frivillig reisemålsbidrag fra turister og
- 285 cruiseturister som finansiering av lokale fellesgoder.

- 286 • Legge til rette for økonomiske ordninger slik at virksomheter får muligheter
287 til å utvikle nye og lønnsomme produkter og tjenester med minimale
288 klimaavtrykk.
- 289 • Gi reiselivsnæringen gode rammebetingelser som sikrer vekst, innovasjon
290 og utvikling av tjenester og produkter.
- 291 • Bruke reiselivet som en arena for å prøve ut og vise fram ny norsk
292 teknologi.
- 293 • Statens Vegvesen må få tydeligere ansvar for oppbygging av relevant
294 servicetilbud langs fylkes, riks- og nasjonale turistveier.
- 295 • At praktisk forvaltning av nasjonalparker må skje gjennom lokal styring med
296 utgangspunkt i nasjonale føringer.
- 297 • At internasjonal markedsføring av Norge som reisemål må vise bredden av
298 reiselivet og styrkes ytterligere.
- 299 • Etablere prosjekter hvor kultur, reiseliv, næringsliv og kommunen jobber
300 tettere sammen for å få attraktive reiselivsmål.

VELFERD: Trygge og gode tjenester nært folk

Fundamentet for bosetting er arbeid og trygge velferdstjenester. Arbeiderpartiet vil at viktige velferdstjenester i folks hverdag skal være tilgjengelig i hele landet, nær der folk bor. Distriktpolitikk innebærer at kommuner og fylkeskommuner over hele landet skal gi sine innbyggere et godt tjenestetilbud slik at folk får muligheten til å bo og arbeide i hele landet. Gode lokalsamfunn, trygge nærmiljøer og sterke fellesskap gir mulighet til et godt liv.

En grunnleggende forutsetning for et samfunn der velferden kommer alle innbyggere i hele landet til gode, er en sterk og forutsigbar kommuneøkonomi. Dette vil Arbeiderpartiet prioritere. I tillegg er det avgjørende med en rettferdig fordeling av inntektene kommunene i mellom, for å gi innbyggerne likeverdige tjenester uansett hvor de bor. Stortinget må ta det økonomiske ansvaret når det fastsetter individuelle rettigheter som skal ivaretas av kommuner og fylkeskommuner.

Arbeiderpartiet vil:

- Øke inntektene til kommunene og fylkeskommunene.
- Følge opp gjennomgangen av det kommunale og fylkeskommunale inntektssystemet for å sikre et likeverdig tjenestetilbud i hele landet. Inntektssystemet må ta behørig distriktshensyn og inneholde spredtbygdkriterier og skjønnsmidler.

Kommunene har ansvaret for blant annet barnehage, skole, eldreomsorg og helsetjenester. Mange kommuner har, og vil ha, utfordringer knyttet til rekruttering av ansatte til velferdstjenestene, som helsefagarbeidere, sykepleiere, lærere og fastleger.

Arbeiderpartiet vil:

- Gjennomføre en kompetansereform med mer penger til etter- og videreutdanning, som skal sikre god tilgang på kompetent arbeidskraft i hele landet.
- Kommunene og staten skal opprette flere lærlinge- og praksisplasser innenfor velferdstjenestene.
- Styrke samhandling mellom kommuner og sykehus for å øke rekrutteringen til helsetjenestene.

Arbeiderpartiet vil videreføre prinsippet om at alle kommuner og fylkeskommuner skal ha de samme oppgavene. Generalistkommuneprinsippet hindrer inndeling i et A- og B-lag av kommuner.

- Arbeiderpartiet vil styrke lokaldemokratiet ved at flere beslutninger skal tas nært folk. De som har skoen på, kan ta ansvar for egne prioriteringer.

338 Kommuner og fylkeskommune kan få større handlingsrom for hvordan
339 oppgavene organiseres og løses.
340 • Flere oppgaver kan overføres og større myndighet kan gis til kommuner og
341 fylkeskommuner. Nye oppgaver bør legges til laveste effektive
342 forvaltningsnivå.

343 Utviklingen av mindre byer og tettsteder må bli en viktigere del av
344 distriktpolitikken fordi de binder sammen de mer spredtbygde distriktene og de
345 større byområdene til større bo- og arbeidsregioner. De spiller en viktig rolle når
346 det gjelder både offentlig og privat service til omlandet som ellers ikke ville
347 komme uten samordnet innsats. De mindre byene og tettstedene må være fysisk
348 attraktive med god stedlig utforming.

349 • Arbeiderpartiet vil prioritere virkemidler som støtter de små og
350 mellomstore byene til å utvikle seg som regionsentre. Vi vil ha en offensiv
351 småbypolitikk.

352 Arbeiderpartiet skal i kommunestyre og fylkesting se til at distriktshensyn og
353 sentraliseringseffekter er godt utredet i alle saker der dette er relevant.

354 **Sikkerhet og beredskap**

355 Sikkerhet og beredskap er grunnleggende premisser for en videre utvikling av
356 mulighetene i Norge. Den demografiske utviklingen, lange avstander, tøffe
357 værforhold og mangelfull kommunikasjon kan gjøre beredskapsarbeidet i Norge
358 svært krevende. Med knappe ressurser er samarbeid mellom aktørene viktig for å
359 kunne løse krevende situasjoner. Arbeiderpartiet mener det er viktig at vi har en
360 beredskap innen brann, politi, redning og helse, med kompetanse og nærhet til
361 der folk bor.

362 Arbeiderpartiet vil:

- 363 • Sikre gode sykehustilbud og helsetjenester også i distriktene.
- 364 • Etablere flere distriktsmedisinske senter, i tillegg til de tilbudene som
365 finnes i dag, og utvide kapasiteten i luftambulansetjenesten og øvrig
366 ambulansetjeneste.
- 367 • Gjennomgå fastlegeordningen for å sikre god dekning i distriktene.
- 368 • Skape økt trygghet for befolkninga ved å forskriftsfeste responstid for
369 blålysetatene.
- 370 • Politiet skal inneha god lokal forståelse og være der for folk når de trenger
371 det.
- 372 • Styrke politidistriktenes ressurser for å kunne levere gode tjenester over
373 hele landet. Målet skal være å sikre tilstedeværelse av et kompetent og
374 effektivt lokalt nærpolti der befolkningen bor.

375 **Bolig**

376 Alle har rett til en trygg og god bosituasjon, og bolig er en sentral del av
377 fordelingspolitikken. Arbeiderpartiet vil ha en boligpolitikk som gir folk
378 muligheten til selv å velge hvor de vil bo. I Distrikts-Norge kan bygging av nye
379 boliger være forbundet med risiko ettersom byggekostnadene kan overstige
380 salgsverdien av en bolig.

381 Arbeiderpartiet mener boligbygging er et politisk ansvar. Både staten og
382 kommunene har ansvar for at det bygges nok boliger og at det bygges varierte
383 boliger. Vi vil styrke Husbanken og gi kommunene større frihet til å støtte
384 boligprosjekter i sine nærområder.

385 Arbeiderpartiet vil:

- 386 • Gi kommuner forkjøpsrett ved omregulering av LNF-områder (landbruks,
387 natur og friluftsområder).
- 388 • At kommunene må legge til rette for kommunale tomter og rimelige boliger
389 for førstegangsetablerer og studentboliger.
- 390 • At kommunene skal sikre studentboliger til elever ved videregående skoler
391 som må flytte hjemmefra.
- 392 • At kommunene, i samarbeid med aktører som boligbyggelagene, bygger
393 boliger til kostpris. Arbeiderpartiet vil gjenreise den sosiale
394 boligutbyggingen.
- 395 • Øke utlånsrammene i Husbanken slik at flere kan få startlån. Husbanken må
396 i større grad nyttes som et virkemiddel også for førstegangsetablerere.
- 397 • Tilby økonomiske støtteordninger for bygging av rekrutteringsboliger i
398 kommuner med negative befolkningsutvikling.
- 399 • Oppfordre kommuner å bruke «fra leie til eie» som et prinsipp i lokal
400 boligsosial planlegging og utforming.

401 **Kultur**

402 Kulturopplevelser binder sammen mennesker og gir livene våre innhold. Kultur er
403 viktig for vår egen identitet, bryte ned barrierer og skape sterke fellesskap. Norge
404 skal være en kulturnasjon som gir mennesker noe å leve for, men det er også en
405 bransje man skal kunne leve av. For å få til dette er vi avhengig av et godt og rikt
406 kulturliv i hele landet.

407 Norge har en mangfoldig og sammensatt befolkning. Språk og kultur gis mulighet
408 til å overleve i aktive miljø, der mennesker møtes og folk bor. Norge har et
409 spesielt ansvar for den samiske befolkningen, som skal ha reell mulighet til å lære
410 samisk, bruke det i hverdagen og kunne overlevere det til neste generasjon.

411 Arbeiderpartiet vil:

- 412 • Gjennomføre et nytt kulturløft, der kulturens andel av statsbudsjettet
413 gradvis skal økes til 1 prosent. Veksten på statsbudsjettet skal komme hele
414 landet til gode.
- 415 • Satse på etablering av kulturnæring, og skape flere arbeidsplasser som
416 kommer hele landet til gode innen kultur.
- 417 • Utvide ordningene med den kulturelle skolesekken, den kulturelle
418 spaserstokken, den kulturelle bæremeisen og den kulturelle nistepakken.
- 419 • Styrke de kommunale kulturskolene og sørge for et godt og variert tilbud i
420 hele landet.
- 421 • Sikre at Riksteateret og Rikskonsertene får forutsigbar og økt økonomisk
422 støtte.

INFRASTRUKTUR: Transport og internettilgang binder landet sammen

Det må være enkelt å frakte varer og mennesker rundt i Norge. Målet om å skape arbeidsplasser og levende lokalsamfunn i hele landet forutsetter veier, jernbane, fly og godt utbygd internett.

Veier, jernbane, havner, ferjer og flyplasser binder Norge sammen.

Arbeiderpartiet mener derfor at staten og det offentlige må ha hovedansvaret for at dette fungerer godt. Særlig gjelder dette distriktene hvor det ikke er grunnlag for at bedriftene dekker dette selv.

Ny teknologi skaper nye muligheter for distriktene. Folk og bedrifter er avhengige av å være koblet til internett for å skape arbeidsplasser og leve gode liv. For oss er det dermed en avgjørende del av distriktspolitikken at det skal sikres tilgang til høykvalitets internett i distriktene. Skal distriktene kunne gripe de mulighetene som ligger i ny teknologi, må det legges til rette for nettopp det. Digitaliseringen går stadig raskere, og tilgang på kapasitet på bredbånd og mobilnett er blitt en avgjørende forutsetning for utviklingen av alle sider av samfunnslivet. For å lykkes med en slik utbygging, og for å sikre tilstrekkelig vedlikehold mener Arbeiderpartiet at staten må ta det samme ansvaret her som på andre viktige samfunnsområder.

I et langstrakt land med store avstander er det viktig å være bevisst de utfordringene det kan skape for beredskaps- og sikkerhetshensyn med lange avstander og større fare for brudd i infrastrukturen.

Arbeiderpartiet vil:

- Utbyggingen av bredbånd og tilsvarende løsninger for høykvalitets internettilgang i distriktene må gis et skikkelig løft. Det samme gjelder utbygging av mobilnettet og DAB nettet. Arbeidet som gjøres i dag på dette området er ikke tilstrekkelig.
- At utbygging av bredbånd og mobilnett i områder hvor det ikke er kommersielt grunnlag for tilstrekkelig kapasitet må løftes over statsbudsjettet inntil det er full dekning. Alle innbyggere skal ha tilgang til høyhastighets bredbånd og dette er Statens ansvar. Det må samtidig sikres midler til vedlikehold og sikring av nettene.
- Kommunene må pålegges en plikt til å sikre et minimumstilbud med opplæring for dem som har behov for hjelp til å mestre ny teknologi.
- Fasttelefonforbindelse og postombæring på alle hverdager må ikke tas bort før alle har gode alternative løsninger og sikker og god tilgang til internett.
- Hensyn til sikkerhet og beredskap må få større vekt i samferdselsprioriteringene. Fjerning av flaskehalser, ras-, tunnel- og flomsikring er særlig viktig.
- Større driftssikkerhet for jernbanen må gis prioritet. Dette er en forutsetning for økt bruk til både person- og godstransport. Jernbanen må

- 463 tas i bruk i større grad i lokaltrafikken også utenfor de store byregionene
464 der forholdene ligger til rette for det. Det bidrar også til gode miljøhensyn.
- 465 • Utbyggingen av havner og flyplasser må styres bedre for å sikre at deres
466 fortrinn blir utnyttet effektivt i det samlede transportsystemet.
 - 467 • Samferdselspolitikken må legge til rette for større bo- og arbeidsregioner
468 og bidra til at mindre byer og tettsteder blir attraktive for bosetting og
469 næringsliv. Forholdene for pendlerne må bedres ved bedre tilgang på
470 innfartsparkeringsplasser og gode rabatter i bomringene.
 - 471 • Lav standard på fylkesveier er et stort problem i mange distrikter.
472 Fylkeskommunene må få øremerkede midler til opprusting av fylkesveier
473 som er særlig dårlige i forhold til kritisk person- og godstransport. En
474 tilsvarende ordning for kommunale veier bør vurderes.
 - 475 • Kollektivtilbudet må bygges ut også i distriktene, slik at buss og tog i større
476 grad kan bli et alternativ til biltransport for flere. Særlig for ungdom og
477 eldre vil dette være viktig. Der kollektivtransport ikke er et alternativ, skal
478 distriktene i større grad skjermes mot avgiftsøkninger motivert av
479 reduksjon av biltrafikk og flytrafikk.
 - 480 • Innovative løsninger for fossilfri transport i distriktene bør gis prioritet.
481 Mulighetene for reduserte klimautslipp gjennom sjøtransport og
482 bestillingstransport må utvikles.
 - 483 • Innfartsparkeringer i distriktene skal være rimelig eller gratis for
484 kollektivbrukere.

KOMPETANSE: Kunnskap gjennom hele livet

Det er en grunnleggende forutsetning for at vi skal kunne klare å bevare og videreutvikle vårt velferdssamfunn, at vi klarer å ta i bruk de store menneskelige ressurser vi har i alle deler av landet. Alle må få mulighet for utdanning og kompetansebygging som passer for dem og som samfunnet har behov for. Det gjelder både teoretisk utdanning og læring av praktiske ferdigheter, og ikke minst samspillet mellom dem.

Livslang læring med flere utdanningsrunder vil være det normale i framtida. Utfordringen er å legge til rette for at distriktene skal kunne delta i denne utviklingen på en god måte. Her er et tett samarbeid med det lokale næringslivet og fagbevegelsen av avgjørende betydning, i tillegg til at samarbeid mellom kommunene og utdanningsinstitusjonene må bedres. NAV er en sentral samarbeidspartner og bedre muligheter for utvidet bruk av deres virkemidler i distriktene er viktig. I dette ligger det også at det vil bli nødvendig i distriktene å bryte tradisjonelle grenser mellom NAV-virkemidlene og andre virkemidler.

De videregående skolene har spilt en nøkkelrolle til nå, med særlig fokus på de yrkesrettede fagene. Det er viktig å jobbe for å redusere frafallet i videregående skole. Vi tror desentralisert undervisning i særlig spredtbygde områder for 16-åringer, må videreføres og videreutvikles, slik at de yngste som ønsker kan bo hjemme så lenge som mulig. Satsningen må imidlertid bli bredere og mer langsiktig, med vekt på styrking av fagskolene, voksenopplæringen og etterutdanningen.

Helsefagarbeidere er en viktig yrkesgruppe for en sterk felles helsetjeneste, og er en avgjørende del av bemanningen både på norske sykehus og i kommunehelsetjenesten i gode team rundt pasienter og brukere. Lærlingeordningen for helsefagarbeidere kan lages som en vekslingsmodell der lærlingene får erfaring fra både helse og omsorgssektoren i kommunene og sykehus.

Fagskolene har en sentral rolle i arbeidet for å sikre god tilgang på faglært arbeidskraft til nærings- og arbeidslivet i hele landet. Særlig kritisk er fagutdanninger som kan dekke kompetansebehovene i fornybare næringer og ny industri. Fylkeskommunene må derfor gis god nok økonomi til å ha sterke fagtilbud på yrkesfag og relevante fagskoletilbud også i distriktene. Det er mange fagbrev som gir muligheter for arbeid både regionalt og ellers i landet vårt. En skikkelig satsing på yrkesfag og fagskole som er bedre tilpasset det lokale næringslivets behov, gir derfor samtidig større frihet til bostedsvalg og bidrar til arbeidsplasser og tilgang på fagarbeidere i hele landet.

Studiesentre som tilbyr høyere utdanning er en svært kostnadseffektiv og målrettet måte å nå ut med etter- og videreutdanning til enda flere arbeidstakere som ellers ikke hadde fått utdanning. Ikke minst fyller studiesentrene ved hjelp av

525 høgskoler og universiteter store behov for grunnutdanninger som sykepleiere,
526 vernepleiere og barnehagelærere. Studiesentrene er fysiske møtested for folk
527 som tar utdanning desentralt og bidrar til høyere gjennomføring og kvalitet i
528 utdanningen. Det blir en langt mer effektiv studietid når man kan sette av tid
529 samlet sett på et studiesenter med mindre distraksjoner enn det man ofte
530 opplever med å studere hjemme. I Finland har de statlige bidrag til finansieringen
531 av de lokale studiesentrene. Denne finansieringsordningen fungerer godt og det
532 er lagt opp til flere felles emner som kan tas uavhengig av hvor man måtte befinne
533 seg. I dette arbeidet er det viktig å utnytte maksimalt de muligheter ny teknologi
534 for nye undervisnings-former. Leverandører av høyere utdanning må sikres
535 utdanningspersonell som kan levere på samfunnsoppdraget med kvalifisert
536 arbeidskraft i hele landet. Det må tenkes nytt slik at regionale fagpersoner fra
537 kommunens helsetjeneste og i spesialisthelsetjenesten kan bidra inn i
538 utdanningen.

539 Arbeiderpartier vil:

- 540 • Satsningen på de yrkesrettede fagene må følges opp. Ordningen med
541 desentralisert undervisning i særlig spredtbygde områder for 16-åringer,
542 må videreføres og videreutvikles, slik at de yngste som ønsker kan bo
543 hjemme så lenge som mulig.
- 544 • Sørge for flere fagskoleplasser som dekker nye behov i det regionale
545 arbeidsmarkedet, med særlig vekt på fornybare næringer,
546 teknologiutvikling og omsorgsykker.
- 547 • Det økte behovet for lærere må følges opp med styrking av det desentrale
548 pedagogisk utdanningstilbudet.
- 549 • Voksenopplæringen må få en vesentlig høyere status og bli bedre integrert
550 i det samlede utdanningssystemet. Et bredere elevgrunnlag vil gjøre det
551 mulig med flere desentraliserte undervisningssteder.
- 552 • Studiesentre som tilbyr høyere utdanning, etter og videreutdanning
553 desentralt må få bedre og mer forutsigbar finansiering direkte over
554 statsbudsjettet. Slik kan de lokale studiesentrene sikres en
555 grunnfinansiering som gir likeverdige og forutsigbare muligheter for
556 kompetanseheving, etter og videreutdanning for voksne i alle deler av
557 Norge.
- 558 • NAV-virkemidlene må endres, slik at de lettere kan samordnes med andre
559 virkemidler. Voksne uten arbeid må få reelle muligheter til å ta videre- og
560 etterutdanning, blant annet gjennom at man åpner for å ta utdanning
561 samtidig som man mottar dagpenger. De nye ordningene som diskuteres
562 om å gi alle ansatte som ønsker videre- og etterutdanning, en økonomisk
563 støtte hvor stat, arbeidsgiver og de ansatte selv spleiser 1/3 hver på
564 kostnadene, må få en distriktsprofil hvor staten går inn med en større
565 finansieringsandel.
- 566 • Utvidelse av ordningen med nedskriving av studielån bør vurderes med
567 høyere satser der ordningen er i dag og vurdere en viss utvidelse av det
568 geografiske området hvor det er særlig behov for tilsvarende ordning, da
569 med lavere satser.

- 570 • Opprette en felles nasjonal studiekatalog med studier og emner som kan
571 tas på studiesentrene i hele landet.
- 572 • Det må forskes mer på hva som er de beste desentraliserte
573 undervisningsformene og hvordan ny teknologi kan utnyttes i denne
574 sammenheng.
- 575 • En desentralisert skolestruktur i videregående utdanning skal
576 opprettholdes.
- 577 • Alle sykehus i landet må ta inn lærlinger i helsefagarbeiderfaget og andre
578 relevante yrkesgrupper.
- 579 • Det må etableres flere øremerkede studieplasser til sykepleierutdanningen
580 gjennom høyskoler, universitet og utdanningssentrene, og sikres
581 praksisplasser gjennom utdanningen.
- 582 • Alle sykehus i landet må ta inn lærlinger til helsefagarbeiderfaget.
- 583 • At konsesjoner til privat skole drift skal være tidsbegrenset, med krav om
584 ny søknadsprosess og mulighet til demokratisk innvirkning.
- 585 • At kommuner og fylkeskommuner skal ha veto rett mot etablering av
586 privatskoler.
- 587 • Utvide tekniske og allmenne fag (TAF) til alle fylker.
- 588 • Utrede behov for å etablere egne stipendordninger i Statens lånekasse for
589 etter- og videreutdanning for de som er på NAV-tiltak.

